

Տարեկան 10 ռուբլի, վեց ամիսը՝ 6 ռուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ռ. 50 կ. ամիսը՝ 1 ռ. 50 կ., հատուկ՝ 8 կոպեկի: Բաժանորդը զրկում են թիֆլիսյան միջազգային խմբագրատանը:

Խմբագրության հասցեն՝ Тифлиси, Редакция «Нор-Даръ» կամ Тифлис. Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր (բացի տոհմ օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Ծայտարարությունները ընդունվում են ամեն լեզուներով: Ծայտարարությունների բառերն 2 կ., ընդամենը համար կրկնապատկվի:

ՀՆՈՐ-ԴԱՐ-Ի Խմբագրությունը տեղափոխուած լինելով, Խմբագրութեան գրասենեակն այժմ գտնվում է Բարոնական փողոցում, հեռավարատան դեմ, № 12 տանը:

Контора газеты «Норъ-Даръ» переведена на Баронскую улицу, д. № 12, рядомъ съ аптекой Пуринова, противъ почто-телеграфной конторы.

«Նոր-Դար»-ին ներկայ սեպտեմբերի 1-ից բաժանորդ են զրկում և վճարում են 4 ռ. 75 կ.: Բաժանորդը զրկուել ցանկացողները ուղարկում են բաժանորդագիրն այս հասցեով՝ Тифлиси, въ Редакцію газеты «Норъ-Даръ»:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

Մի շրջաբերական թղթի առթիւ Գրոսիկոն. — Լուրերի, նմանց Ալեքսանդրապոլ (Վերնի), Թղթակցութիւններ. — Ստեփանապոլ, Բաթում, Քաղաքական. — Քաղաքական Լուրերի, Խառն Լուրերի, «Նոր-Դար»-ի հեռագիրները, Բանասիրական. — Նանտաս (շարուն.), Յայտարարութիւններ:

ՄԻ ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ ԹՂԹԻ ԱՌԹԻ

Հասունեան և հակա-հասունեան միութեան առթիւ Հռոմի Պապի հայոց աղբիւր ուղղած շրջաբերական թուղթը մեծ լուզմունք է պատճառել Պոլսում և վրդովել է

մտքերը: Այսօր Պոլսում հոգեորական թէ աշխարհական, մեծ թէ փոքր ամեն շրջանում, նոյնպէս և Կ. Պոլսի հայոց մամուլը զբաղուած են այդ շրջաբերական թղթի բովանդակութեամբ: Հռոմի Պապը հրաւիրում է հայադաւան հայերին, ասել է ամբողջ ազգը, ճշմարտութիւնն ընդունել, որից հեռացել են իրեն թէ հալածելով: Նա առաջարկում է թուղթը Հայաստանայց առաքելական եկեղեցին, ուրանալ ազգային հաւանոր եկեղեցին, մոռանալ այն ամենը, որ հազար տարիներ շարունակ հայի համար արիւն և մարմին են դարձել, ինչ որ սուրբ է և սուրբ պէտք է լինի ճշմարիտ

հայի, ճշմարիտ հայրենասիրի համար, և ընդունելով պապականութիւնը հպատակել Պապի իշխանութեան:

Շրջաբերականը մի ամենահին քրիստոնէայ և պատմական ազգին առաջարկում է այն, ինչ որ կարելի չէ անել մի թափառաշրջիկ, անցեալից զուրկ մի բուռն ժողովրդի:

Եւ այս անպատուութիւնը, և այս յանդուգն միջամտութիւնը պորտական ենք գերապայծառ Ազգաբնակից «Հայազգի» սրբազանին, որին մեր «բանաստեղծները» շողորթել են, իսկ մեր կեղծադատամիտները, մեր կեղծ-հայրենասէրները քիչ էր մնում, որ իբրեւ հայութեան պարծանք հռչակէին:

Համարձակութիւն է ունեցել գերապայծառ Ազգաբնակից Պապի շրջաբերականը առանձին թերթերով տպած ուղարկելու բոլոր խմբագրութիւններին, հոգեւորականներին, մասնաւոր մարդկանց:

Այս տեսակ անմիտ և միանգամայն պախարակելի հրաւերը կարող չէր առանց պատասխանի մընալ: Եւ պատասխանն տրուեցաւ այնպիսի կողմից, որտեղից ամեն նից առաջ սպասելի էր և ինչպիսի-

սի պատասխան. մի պատասխան, որով մենք հայերս կարող ենք պարծենալ միայն: Ամեն. Մեղքի սեղեկ սրբազանի Լեոն ԺԳ Պապին ուղղած մի պատասխանը ցընցեց Պոլսի հայերին և բոլոր օտարազգիների ուշադրութիւնն իւր վրայ հրաւիրեց: Այդ պատասխանի պատճէնը մի փոքր կրճատած ուղարկել է մեզ մեր թղթակիցը: Խմբագրութիւնն առաջիկայ համարում կը հրատարակէ այդ: Այդ պատասխանն արդէն հրատարակել են Ֆրանսիական, անգլիական թերթերը: Միմիայն Ամեն. Մեղքի սեղեկ պէս Հայաստանայց եկեղեցու հարազատ մի ներկայացուցիչ կարող է այդքան գեղեցիկ տրամաբանութեամբ, հակիրճ, վըսեմ ոճով և այն սուրբ կրակով վառուած գրել, որ յատուկ է միմիայն Ամեն. Մեղքի սեղեկին:

Թող Հռոմը իմանայ, թէ փշաքանդ, անբարոյականացած և նիւթապաշտ ժամանակներում իսկ ինչպիսի հովիւ ունի Հայաստանայց բազմաշաքար եկեղեցին: Թող նեղանան, բայց պատկառեն:

վրայի թեւ և ուղղունցալ դէպի դուռը: Նանտասը նրանց պահելու համար տեղեց շարժուեց: Առանձնաբանից դուռը բացուեց, դարձաւ և ասաց միայն մի խօսք.

— Մնաք բարեւ: Դուռը փակուեց. Նանտասը միայնակ մնաց, այդ դիպուածից բոլորովին լքեալ, իւր շուրջը կազմուած նոր զատարկութեան մասին մտածում էր: Ժերմէնը մտաւ և նստակց սեղանի վրայ դրաւ: Նա մեքենաբար կնիքը քակեց և արագութեամբ աչքէ անցկացրեց: Այդ նամակը կայսեր իսկական ձեռքով գրած մի գիր էր, որն ամենաբարձր խօսքերով առաջարկում էր նրան Ֆրանսիական միջնորդութեան գլուխն անցնել: Հապիւ հապ նա կարդացածը հասկանում էր: Իւր բոլոր ցանկութիւնները իրականանալու, իրեն այլ ևս չէին ուրախացնում: Նա ուշադրութիւն չէր դարձնում կից սենեակների ոսկու ձայնի վրայ: Այս բոլորը նա ստեղծեց և այժմ, հասած լինելով իւր կարողութեան բարձր աստիճանին, մեքենաբար նայեց կայսեր նամակի վրայ և աղաղակեց.

— Ես դժբախտ եմ. Տէր Աստուած, թնչալէս դժբախտ եմ ես: Այդ խօսքով միանգամայն ժխտում էր իւր ամբողջ գոյութիւնը, կեանքը: Գլուխը դրեց սեղանի վրայ. ջերմ արտասուքները թափում էին կայսեր նամակը, որով Նանտասը մինչևտր էր նշանակուած:

IV

Նանտասի Ֆրանսիական միջնորդ նշանակուելուց յետոյ, տարի ու կէս

Ք Ր Ո Ն Ի Կ Ո Ն

ԱՐԱՍԹՈՒՄԱՆԻՑ. — Արդէն սկսել են կամաց կամաց Արասթումանի ջերմութիւններն յաճախող ժողովուրդը ցրուել. տեղացող յորդաւատ անձրեւների պատճառով օդը բաւական ցրտեց, այնպէս որ՝ առատուեան 9—10 Ժամին, Բեօմիւրի ջերմաչափով ստուերի տակ 11—12° է, իսկ իջն օրին 15½, 16°: Ամեն մարդ շտապում է շուտով իւր հայրենիքը վերադառնալ: Օգուտ քաղելով այս հոնգամանքից, մասնաւոր կառապանները չափազանց թանկ գնելով են ժողովուրդը փոխադրում մինչև երկաթուղու Միխայիլովսկի կայարանը:

— Սուրբաթ արեւմտեան կողմը, ուղղաձիգ խճուղիի ճանապարհի վրայ, (որ Միխայիլովսկի կայարանից դէպի Բորժոմ տանող ճանապարհն է), մի փայտաշէն երկաթակաշի շինութիւն է կառուցվում տեղացի արագութեամբ: Ասում են այդ շինութեան մէջ մեծ նախաձառ է տրուելու:

Քանի սեպտեմբերը մօտենում է իւր վերջին, քաղաքումս տեղացիներ արագութեամբ առաջ են տանում շինութիւնները: Շինվում են ժամանակաւոր ընդարձակ դահլիճներ «Մուշտալի»-ում, շինվում են քաղաքի մի-երկու տեղերում լաղթական կամարներ, նորոգվում են և ներկվում բոլոր տներն ու առհասարակ շինութիւնները, մանաւանդ առանձին ուշադրութիւն դարձնում են քաղա-

քի անցել: Օր ու գիշեր աշխատելով, կարծես նա իրեն մոռացել էր: Իւր առանձնաբանում կատարուած դէպքի հետեւալ օրը, նա պատահեց քաղաքի Դանվիլին և սրա խորհրդով Ֆրանկլան վերադարձաւ իւր ամուսնու տունը: Այն շրջանից դուրս, ուր նրանք ստիպուած շարունակ կատարելագործել են խաղում, նրանք մինչև անգամ իրեն հետ չէին խօսում: Նանտասը վճռեց, որ այլ ևս ոչ մի տեղ չգնայ: Երեկոները, իւր բոլոր քարտուղարների հետ միասին, նա աշխատում էր տանը:

Իւր գոյութեան հինգ այդ շրջանում նա ստեղծեց Ֆրանսիական ամենահանձարեղ նախագծեր: Կարծես մի ներքին ձայն նրան ոգևորում էր: Երբ նա անցնում էր հասարակութեան մէջ, ամեն կողմից լսում էին զարմանքի, համակրանքի և հրճուածքի ձայներ: Դէպի այդ բոլոր ցուցերը նա անտարբեր էր վերաբերում: Կարծես նա գործում էր, յոյս չունենալով ոչ մի վարձատրութեան, միմիայն մէկ նպատակով— փորձել անել մինչև անգամ անկարելին: Ամեն անգամ երբ նրան աջողվում էր մի նոր բան ըստեղծել և մի աստիճանով աւելի բարձր կանգնել, նա փորձական հալիցաք էր ձգում Ֆրանկլանի վրայ: Արդեօք աջողուեալ իրեն վերապէս նրա սիրտը շարժել: Կը ներքէ՞ նա երբ և իցէ իւր առաջուկ ստոր արարածները...

Սակայն նրան չէր աջողում ոչ մի միջնորդական բան նկատել իւր կիռք համը դէմքի վրայ: Նա նորից ձեռք էր գարկում գործին, ասելով. «Էյ, թնչ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՆՏԱՍ*)

(Եմիլ Զօլայեց)

Ֆրանկլան, Նանտասին բացասական պատասխան տալով, ուղղում էր դուռը դուռ, բայց Նանտասը ցատկից բռնեց: Ֆրանկլան նրա հետ այսպէս վարում էր այն ժամանակ, երբ ամբողջ աշխարհը նրա ոտների տակ էր: Նա, որ պետութիւնների բախտի վրայ ազդեցութիւն ունէր, իւր կողմէն չկատարողացաւ գրաւել: Հօգը և կարող Նանտասը, որն ամենաշնչին ցանկութեամբ անգամ հրամայէ էր, այժմ միայն մէկ ցանկութիւն ունէր, ցանկութիւն, որ չէր կարող կատարուել, որովհետեւ երկխոսի պէս թող մի արարած մերժում էր նրան եմթարկուելու: Նա սեղմեց նրա ձեռքերը և խուլ ձայնով կրկնեց.

— Ես այդ եմ ուղղում, ես այդ եմ ցանկանում...

— Իսկ ես չեմ ցանկանում, հաստատապէս ասաց գունատուած Ֆրանկլան:

Վիճարանութիւնը շարունակում էր, երբ դուռը բացուեցաւ և բարձր լույսով լեցան տանը: Նանտասը Ֆրանկլանին թողեց և դառնալով դէպի բարձունք, զոչեց:

— Ձեր աղջիկը իւր սիրականի մօտից հենց այս րոպէս է վերադարձել:

Ասացէք նրան, բարձունք, որ ամեն մի կին, որ գնահատում է իւր սեպական

պատիւը, պէտք է մտածէ նաև իւր մարդու պատուի մասին: Մինչև անգամ այն ժամանակ, երբ նրան չի սիրում:

Երեւոյն կայծակնահար եղաւ: Նա կարծում էր, որ երկուսը սիրով են ապրում և միշտ գոյում էր նրանց փոխադարձ քաղաքական վարուցանքից, որ նկատում էր նրանց մէջ: Այժմ նա յանկարծ տեսաւ այն ողբերգութիւնը, որի մասին մինչև անգամ չէր կատարում:

— Երբեք եմ ձեր առաջ, նա հենց նոր վերադարձաւ իւր տարւածուի մօտից,— կրկնեց Նանտասը.— և ձեր աշքով տեսնում էք, թէ թնչալէս է վարում ինձ հետ:

Ֆրանկլան արհամարհանքով գլուխը դարձրեց: Նա ուղղեց ընդանիքը, որ իւր ամուսնին ճշտութեւն էր: Նրա դէմքը բոլորովին անփոփոխ էր:

— Ֆրանկլան, ինչու քեզ չես պաշտպանում,— հարցրեց բարձունք.— միթէ քո ամուսնին ուղիղ է ասում, միթէ այս վերջին վերադարձնքը ձեր խելան համար ես պահել:

Ամօթ և խաղաղութիւն է նա և ինձ համար: Գերդաստանի մէկ անգամի յանցանքը ախարայ միւսների վրայ էլ է ընկնում:

Ֆրանկլան անհամբերութիւնից ցընցողաբար ուսերը վեր քաշեց:

Հայրը շարունակ նրան դատապարտում էր: Նա լսում էր հօրը, կամենալով բացատրութիւններից խուսափել, բայց երբ բարձունք բարկացաւ, Ֆրանկլան վերջապէս ասաց.

— Բողբ, խնդրեմ, թողէք այս մարդուն... Դուք նրան դեռ չէք խա-

*) Տե՛ս «Նոր-Դար» № 147.

